

BALUWA YA PAULO KWA WALUMI ULONGOELO

Kitabu cha Waloma chawandikagwa ni mwigala ulosi Paulo mwo lupisi lwe miyaka ya milongo mishano na mine kubula milongo mishano na mnane kulawa aho Yesu eze elekwe. Paulo andaga akei kutalamkila mzi wa Loma, kwaivo awawandikilaga baluwa ino vileke awenk'he malagizo want'hu wose wamhuwile Kilisito, Wayahudi na hi Wayahudi wa uko Loma. Paulo awandikaga baluwa ino akanda mwo mzi wa Kolinso uko ekalaga mwo lupisi ulo. Paulo awandikaga baluwa ino vileke want'hu we isi zose wamhuwile na kumwiva Yesu Kilisito 16:26.

Kitabu cha Waloma ni kitabu kwa want'hu wose wakumhuwila Kilisito wakwikala kila hant'hu na kwa kila lupisi, kwaivo Paulo atambalise vedi, uyokozi kikuupata kwa sila ya Yesu Kilisito. Naho Paulo kailunganya Mbuli Yedi ya Yesu Kilisito ne Ndagano ya kale. Wamanyi wengi wagamba msitali utozile kitabu iki ni 1:16, uwo ukugamba, "Hikuionela soni Mbuli Yedi, kwaviya ni ludole lwa Mnungu lukwigala uyokozi kwa want'hu wose wakuhuwila, nk'hongo Wayahudi, na want'hu hi Wayahudi." Hant'hu ha nk'hongo mwe kitabu cha Waloma 1-12, chatigiza mbuli zo umanyi wa Mnungu, hant'hu ha kaidi naho mwe kitabu cha Waloma 13-15 chatigiza malagizo ya udamanyi mwo wikazi wa want'hu wamhuwile Kilisito.

Yemndani

Paulo kakonga kuwandika baluwa yakwe kwa kuwagambila want'hu kugamba yehe ni ye yuhi na kulonga kugamba amuwandikila ani 1:1-15.

Akajika awandika ivo want'hu weli na malema yawe na ivo ikudahika kuyokolwa kwa sila ya Yesu Kilisito 1:16-36

Yeze yajike ayo, Paulo alagiza malagizo ya udamanyi mwo wikazi wa want'hu wamhuwile Kilisito 12:1-15:13

Abindiliza kitabu cha Waloma kwa kulava ndamsa nyingi kwa want'hu we mwe difyo dya wahuwila wa Kilisito uko Loma 16.

¹ Miye Paulo, mtumwa ywa Yesu Kilisito nitangwe ni Mnungu kunda mwigala ulosi naho nisagulwe niwabilikize want'hu Mbuli Yedi.

² Aho kale Mnungu alaganaga na want'hu Mbuli Yedi ino kombokela walotezi wakwe mwa Mawandiko Yakukile. ³ Mbuli Yedi ino yalonga mbuli za Mwana Mnungu, mwo unt'hu wakwe andaga mwelekwa ywa lukolo lwa Daudi, ⁴ mna Muye Akukile aho eze amuuyule alagisaga kugamba Zumbe ywetu Yesu Kilisito ni Mwana Mnungu mta udahi. ⁵ Kombokela yehe, kihokela uwedi na kakitenda wegala ulosi, vileke kiwattende want'hu we isi zose wahuwile na kumwiva. ⁶ Ino ni hamwenga na nyuwe mkwikala Loma, nyuwe mwitangwe ni Mnungu kunda want'hu wa Yesu Kilisito.

⁷ Naivo nawawandikilani nyuwe nyose mwi Loma muungiswe ni Mnungu, no kuwetanga nyuwe mnde want'hu wakwe.

Uwedi no utondowazi wa Mnungu Tati yetu na Zumbe Yesu Kilisito vinde na nyuwe.

Kumtogola Mnungu.

⁸ Nk'hongo ya yose, namtogola Mnungu kwajili yenyu nyose kwa sila ya Yesu Kilisito, kwaviya mhuwi wenyu wevika mwe isi yose. ⁹ Mnungu uyo miye humdamanyila ndima kwo moyo wangu wose, mwo kubilikiza Mbuli Yedi ya Mwanawe niye muwona ywangu kugamba hikuleka kuwalombezelani, ¹⁰ namlombeza Mnungu kugamba nenibule uko kwenyu hapata luneka kwa ivo Mnungu naaunge. ¹¹ Kwaviya namunk'hwa kwiza kuwaona vileke niwatendeni mhokele vipe va kimuye va kuwatendani mtoge. ¹² Icho hulonga ni iki, miye nigelwe moyo kwa sila yo mhuwi wenyu name niwageleni moyo kwa sila yo mhuwi wangu.

¹³ Wandugu zangu, naunga mmanyane kugamba nk'hanana nyingi nehiunga kwiza kuwatalamkila, mna hata ivi hikindilwa. Nehaungisa niwatende want'hu wamhuwile Yesu Kilisito uko kwenyu enga viya nitendile kwa want'hu wa si nt'huhu. ¹⁴ Natigizwa kuwabilikiza want'hu wose, Wayunani na wa si nt'huhu, wasomile na hewesomile. ¹⁵ Nivo vikuleka namunk'hwa kubilikiza Mbuli Yedi kwenyu nyuwe mkwikala Loma.

Udahi we Mbuli Yedi ya Yesu Kilisito.

¹⁶ Hikuionela soni Mbuli Yedi, kwaviya ni ludole lwa Mnungu lukwigala uyokozi kwa wose wakuhuwila, nk'hongo Wayahudi, na want'hu hi Wayahudi. ¹⁷ Kwaviya Mbuli Yedi yalagisa ivo Mnungu akuwazumila want'hu wande wedi

hameso hakwe, mbuli ino yadamanywa kwa mhuwi du. Kukongela nk'hongo kubula kwo uheelo, enga viya iwandikwe, “Mnt'hu azumilwe kunda ywedi hameso ha Mnungu neekale kwa mhuwi.”

Malema ya want'hu

¹⁸ Kulawa kwe mbingu Mnungu kalaviliza maya yakwe kwa wose wasaguke na wakudamanya mbuli ziihile na kwa wiihi wawe watenda ikindedi kisekumanyika. ¹⁹ Kwaviya, mbuli zose za Mnungu zikudaha kumanyika zigubulwa kwawe, Mnungu mwenye niye agubule. ²⁰ Kukongela kuumbwa kwe isi, udahi wakwe wa ulu na ulu no umnungu wakwe, hamwenga na kunda havikuoneka kwa meso, vamanyaika pwilili. Want'hu wadaha kuwona na kumanya mbuli izo kwombokela vint'hu aumbile Mnungu, kwaivo haihali sila yoyose ya kukegombela. ²¹ Hata uneva wamanya kugamba eyuko Mnungu mna hawakumtunya enga Mnungu, naho hawakumtogola, vituhu vakwe fanyanyi zawe zinda hi kint'hu, ne mioyo yawe ina uhezi imemile lwiza. ²² Waketogola kunda wabala mna kumbe wahezi. ²³ Waleka kumvika Mnungu akwikala ulu na ulu, mna wahitukila kuvika mahili yekale enga mnt'hu heekwikala ulu na ulu na mahili yekale enga madege na makala na viumbwa vikutambala.

²⁴ Kwaivo Mnungu kawaleka wakegele usavu woho wenye kwa kutimila kumunk'hwamunk'hwa kwiihile kwe mioyo yawe, no kutendelana mbuli za soni mwe mili yawe.

²⁵ Wauhitula ukindedi mwa Mnungu kunda udant'hi, wavika no kudamanyila ndima vint'hu viumbigwe no kumleka Muumbi mwenye, uyo awagilwe kutogolwa ulo na ulo! Taile.

²⁶ Kwaivo, Mnungu kawaleka watimile kumunk'hwamunk'hwa kwawe kwa soni, wavele nao waleka kuwamunk'hila wagosi, niyo wamunk'hilana woho kwa woho. ²⁷ Wagosi nawo waleka kuwamunk'hila wavele niyo wakonga kumunk'hilana woho kwa woho, watendelana mbuli za soni, na ivo wakegaila masulumizo yadya yawawagile kwo wavu wawe wakudamanya.

²⁸ Kwaviya want'hu walemela kummanya Mnungu mwe zifanyanyi zawe mna niyo Mnungu awaleka watimile fanyanyi zawe ziihile, wadamanye mbuli ziya wakulemezwa kudamanya. ²⁹ Wamema wiihi wi hengi, na kudamanya yaihile na ugubaguba na ubanangi naho wamema finju na ukomi na nk'humbizi na want'hu wakudant'hiliza. Naho ni wateti, ³⁰ na wakuwalonga watuhu viihile na wakumwiihiya Mnungu naho wank'hani na hi waivi naho wakukeduvya na wefenyi naho wafanyanya sila zi hengi zo kutenda wiihi naho hewekuweva welesi wawe, ³¹ wahezi naho heweina mhuwi na heweena mbazi naho hawana lukunde. ³² Wamanya kugamba miko ya Mnungu yagamba want'hu wakudamanya ayo wawagilwa kubanika. Mna hamwenga na ayo wagendeela kudamanya du, mna wawazumila wadya wakuyadamanya ayo.

2

Usengelo wa Mnungu.

¹ Elo, mbuyangu, uneva wawalaha watuhu hukudaha kukegombela hata uneva unanda ni weye ani. Kwaviya kwa kuwalaha watuhu wakesengela weye mwenye kwaviya weye mwenye wadamanya ayadya ukuwalaha. ² Kimanya kugamba usengelo wa Mnungu ni wa kindedi kwa wadya wakudamanya mbuli enga izo. ³ Mbuyangu, umwo ukawalaha watuhu wakudamanya mbuli enga izo, mna weye mwenye wayadamanya, togola wagamba noukehonye no usengelo wa Mnungu? ⁴ Hegu waubela uwedi wakwe utendese na kufinyiliza kwakwe no kugojela kwakwe. Togola humanyize kugamba uwedi wa Mnungu wakukulongoza ukweile? ⁵ Mna kwo udala wo moyo wako una nk'hani, wakelundikila masulumizo makulu kwe dizuwa diya Mnungu akeza kulaviliza maya yakwe na ulahi we kindedi. ⁶ Kwaviya Mnungu naamlihe kila mnt'hu mwa yadya adamanye. ⁷ Wadya wakugendeela kufinyiliza kudamanya ayedi haheina kusokela no kumzungula Mnungu, no ukulu na wogofi na wikazi hewiina uheelo, Mnungu naawenk'he ugima wa ulo na ulo. ⁸ Mna want'hu wakuzungula mbuli zawe wenye, wakulemela mbuli ze kindedi, vileke watimile yadya yaihile, Mnungu naakupule maya no usengelo mwawe. ⁹ Kila mnt'hu akudamanya wiihi naakunt'he no kusulumila, wakakonga Wayahudi akajika ni wadya Want'hu wa si nt'huhu. ¹⁰ Mna Mnungu naawenk'he ukulu

na wogofi na utondowazi wadya wakudamanya ayedi, kukongela Wayahudi, na want'hu we si nt'huhu. ¹¹ Kwaviya Mnungu hakukaula futa ya mnt'hu.

¹² Want'hu hi Wayahudi wadya wakutenda wavu haheina miko Mnungu amwink'hile Musa, nawage haheina miko. Wayahudi wadya wakudamanya wavu wekekailwa ni miko, nawasengelwe ne miko. ¹³ Kwaviya, hiyo wakuiva miko nao wakuoneka kunda wedi hameso ha Mnungu, mna ni wadya wakutimila imiko. ¹⁴ Want'hu hi Wayahudi heweina miko Mnungu amwink'hile Musa, mna wadamanya viya vikuungwa ne Miko iyo, wakalongozwa ni mioyo yawe, vanda niyo imiko yawe. ¹⁵ Lugendo lwawe lwalagisa kugamba vikuunga miko viwandikwa mwe mioyo yawe. Naho udahi wa kumanya kusagula ayedi hegu yaihile walagisa imbuli ino, kwaviya hamwenga aha fanyanyi zawe zawalongeleza, hamwenga aha zawagombela, ¹⁶ ivo viligane ne Mbuli Yedi ya Yesu Kilisito ino hubilikiza, nivo nevinde umwo Mnungu akasengela zimbuli ze kinyele za want'hu, kombokela Yesu Kilisito.

Wayahudi ne miko yawe.

¹⁷ Togola nawe? Wakegamba we mwenye Umyahudi, wakawiila miko na kukeduvila kugamba weye ni ywa Mnungu, ¹⁸ kwa kwombokela miko kuyamanya yadya yakuungwa ni Mnungu naho wadaha kusagula ayedi, ¹⁹ weye wakeona kugamba ukilongozi ywa mant'hunt'hu, no ung'azi kwa wadya we mwo

Iwiza, ²⁰ wakeona kugamba umlangilizi ywa wahezi, naho mhinizi ywa wadya hewetogile. Kwaviya kulawa kwe miko wamanya mbuli zo umanyi na za kindedi. ²¹ Elo, weye wawahinizaga watuhu, nii hukukehiniza weye mwenye? Wawabilikiza watuhu wasekubawa, mna weye mwenye wabawa? ²² Weye ukugamba mnt'hu, "Asekudamanya uhabwasi" Mna weye mwenye wadamanya uhabwasi, weye ukuyaihiya mahili mna weye mwenye wabawa vint'hu mwe zinyumba ze mahili. ²³ Wakeduvya kugamba kuitoza miko ya Mnungu, togola hukuona kugamba wambela Mnungu kwa kubananga miko? ²⁴ Enga ivo viwandikwe mwa Mawandiko Yakukile, "Want'hu hi Wayahudi wadihomola dizina dya Mnungu kwajili yenyu Wayahudi." ²⁵ Kuvinilwa kwako nokunde kint'hu chedi uneva unaitoza miko, mna hunaitozile no kuitimila, kuvinilwa kwenyu nokunde hi kint'hu. ²⁶ Ueva mnt'hu heevinilwe anadamanya vikuungwa nu umwiko, ikindedi naafanyanywe eng a mnt'hu avinilwe? ²⁷ Want'hu hewevinilwe nawakusengele weye uvinilwe uneva hutimile miko, kwaviya watimila imiko. Unanayo imiko iwandikwe mna hukuitimila. ²⁸ Nuko kugamba hiyo kila akuoneka kwa kuse kunda Myahudi ni Myahudi we kindedi, naho mnt'hu hakunda Myahudi we kindedi kwaviya kavinilwa du. Kuvinilwa kwe kindedi hiyo kudya kwa kuse. ²⁹ Myahudi we kindedi ni yudya Myahudi kwa kundani, yudya avinilwe ko moyo. Ndim a ino yadamanywa ni Muye ywa Mnungu, naho hiyo kwe miko iwandikwe. Mnt'hu eng a uyo ahokela

nt'hunyo, hiyo kulawa kwa want'hu, mna ni kulawa kwa Mnungu.

3

¹ Haluse Myahudi anakibwai kitendese kujink'ha want'hu watuhu? Hegu kuvinilwa kwambizai? ² Viyuko vint'hu vingi. Bosi, Mnungu nakawenk'ha Wayahudi ulosi wakwe. ³ Mna nevinde vivihi uneva wamwenga mwa woho hawanandile wahuwilwa? Nuko kugamba kuswesa kuhuwila kwao nokuhungule uhuwilwa wa Mnungu? ⁴ Bule! Mnungu naasigale kunda mkindedi mazuwa yose na kila mnt'hu ni mdant'hi. Enga ivo viwandikwe, “Icho nounalonge ni kindedi, naho nounde mhumu umwo ukasengelwa.”

⁵ Mna uneva wiihi wetu walagisa kindedi kugamba Mnungu adamanya ivo vikuungwa, nekigeeze? Togola nekigambe hakudamanya vikuungwa umwo akakilagisa maya yakwe? Mna aya nalonga kimnt'hu. ⁶ Bule! Uneva Mnungu hakudamanya yakwelela adaha vivihi kuwasengela want'hu we isi?

⁷ Mna uneva, udant'hi wangu walagisa ukulu wa Mnungu, nii naho nasengelwa kunda mta wavu? ⁸ Valigana no kugamba, “Kidamanye wiihi vileke kihokele ayedi?” Kindedi weyuko wamwenga wakukilongeleza na kukiziga kugamba nivo kihinize! Want'hu awa nawasengelwe ivo vikuungwa.

Hahali mnt'hu ywedi hameso ha Mnungu

⁹ Elo kigeeze? Suwe Wayahudi kiwedi kujink'ha wadya hi Wayahudi? Havikudahika! Kwaviya hilagisa kale kugamba, Wayahudi na want'hu hi Wayahudi wose chalongozwa nu wavu.

¹⁰ Mawandiko Yakukile yagamba,
“Hahali mnt'hu akuoneka ywedi hameso ha
Mnungu,

¹¹ hahali mnt'hu mta umanyi
hegu mnt'hu akumzungula Mnungu.”

¹² Wose wamleka Mnungu,
wose wadamanya wavu,
hahali akudamanya ayedi,
hahali hata yumwenga.

¹³ Milosi yawe yakoma,
nyimi zawe zimema udant'hi,
mwe milomo yawe mwalawa mbuli
zikutisa enga usungu wa nyoka,

¹⁴ Simulizi zawe zimema maligito na luhahila lu-
tendese.

¹⁵ Wagulukisa kukoma,

¹⁶ Hohose wakuita wegala ubanangi na masulu-
mizo.

¹⁷ Hawaimanyize isila yo utondowazi.

¹⁸ Hawakumwogoha Mnungu mbwitu.

¹⁹ Haluse kimanya kugamba kila kiya kimwe miko ni kwa wadya du wakulongozwa nu umwiko vileke wase kukegombela, ne isi yose isengelwe ni Mnungu. ²⁰ Kwaviya hahali mnt'hu yoyose akuzumilwa kunda ywedi hameso ha Mnungu kwa kudamanya viya miko ikuunga. Indima ye miko ni kukitenda suwe kimanye kugamba kidamanya wavu.

Kuzumilwa ni Mnungu kwa sila ya mhuwi

²¹ Haluse, sila ya Mnungu yo kuwatenda want'hu wazumilwe kunda wedi kwakwe ilagiswa kale, naho hiyo kwa kukawiila miko. Mbuli zo mwiko na mbuli za walotezi zalonga uwona mwa ayo. ²² Mnungu awazumila want'hu kunda wedi hameso hakwe kombokela mhuwi wawe mwa Yesu Kilisito. Mnungu ayadamanya aya kwa wose wakuhuwila Kilisito kwaviya hauhali uzaguzi wowose, ²³ kwaviya wose wadamanya wavu no kuhungukilwa no ukulu wa Mnungu. ²⁴ Mna kwo uwedi wa Mnungu howiina maliho, wose wazumilwa kunda wedi kombokela Yesu Kilisito akuwakombola. ²⁵ Mnungu amlavaga Yesu vileke kwe sakame yakwe ande sila yo kuwasila want'hu wavu wawe kwombokela mhuwi mwa yehe. Mnungu adamanyaga ivo vileke alagise kugamba yehe ni ywedi mazuwa yose. Aho kale Mnungu afinyilizaga haheina kuufanyanya wavu wa want'hu, mna ivi haluse Mnungu aukaulisa uwavu wa want'hu, kwa ayo Mnungu alavanya uwedi wakwe. ²⁶ Kwa kutenda ivo Mnungu alagisa kugamba yehe mwenye ni ywedi naho amtenda mnt'hu yeyose akumhuwila Yesu ande ywedi. Mwe sila ino mwenye Mnungu alagisa kugamba yehe mwenye ni ywedi.

²⁷ Haluse nikihi cho kukeduvila? Hakikuli! Nii! Ni kwaviya chatimila miko ya Musa? Bule, mna ni kwaviya chahuwila. ²⁸ Kwaviya Mnungu amzumila mnt'hu kunda ywedi hameso hakwe kwa mhuwi, mna hiyo kwa kudamanya kiya kikusigiilwa mwe miko. ²⁹ Hegu Mnungu ni

ywa Wayahudi awo du? Yehe hiye Mnungu ywa want'hu hi Wayahudi iviyaiviya? Heiye, ni Mnungu ywa hata want'hu hi Wayahudi. ³⁰ Mnungu ni yumwenga, naye naawazumile Wayahudi kunda wedi hameso hakwe kwo mhuwi wananawo na wadya hi Wayahudi nawo naawazumile kunda wedi hameso hakwe kwo umhuwi wawe. ³¹ Togola, nuko kugamba chaiduula hale imiko kwo mhuwi uno? Bule! hiyo ivo, vituhu vakwe chatozesa miko.

4

Mliganyizo wa Ibulahimu.

¹ Elo kigeeze mwa Ibulahimu tati yetu mwo lukolo lwetu? ² Uneva Ibulahimu kazumilwa kunda ywedi hameso ha Mnungu kwa kukombeka kwakwe mwenye hegu andaga na kint'hu cha kukeduvila mna hiyo hameso ha Mnungu. ³ Mawandiko Yakukile yagamba, "Ibulahimu nakamhuwila Mnungu, na kwo mhuwi uwo Mnungu amuwazaga kunda ywedi." ⁴ Mnt'hu akudamanya ndima maliho yakwe hayakuwazigwa enga kudamanyilwa uwedi, mna ni kint'hu akuungwa kwink'hwa. ⁵ Mna mnt'hu hakukawiila udamanyi wakwe mwenye, mna amhuwila Mnungu uyo akuwalekela want'hu wiihi wawe, elo, Mnungu aukaula mhuwi wa mnt'hu uyo, na kumzumila kunda ywedi hameso hakwe. ⁶ Ivi nivo alongaga Daudi umwo akalonga kinyemi cha mnt'hu azumilwe ni Mnungu kunda ywedi haheina udamanyi wowose. ⁷ "Wanakinyemi wose walekelwe wavu wawe, awo wausilwe wavu wawe!

8 Ana kinyemi mnt'hu yudya Zumbe haaukumbukile wavu wakwe!”

9 Togola, kinyemi icho kikulongwa ni Daudi ni wadya wavinilwe du hegu ni hamwenga na wadya hewevinilwe? Kwaviya chalongaga, “Ibulahimu ahuwilaga, niyo azumilwa ni Mnungu kunda ywedi.” 10 Togoleni, Ibulahimu azumilwagwa umwo andaga akei kuvinilwa na hiyo umwo andaga avinilwe kale? Yandaga umwo andile akei kuvinilwa, hiyo umwo eze ande kavinilwa. 11 Kuvinilwa kwa Ibulahimu kwandaga ni kiwalo cho kulagisa kugamba nakazumilwa kunda ywedi hameso ha Mnungu umwo andile akei kuvinilwa. Aya nayadamanyika vileke Ibulahimu ande tate ywa wose wakumhuwila Mnungu haheina kuvinilwa, awo wazumilwe kunda wedi hameso ha Mnungu, hata uneva hawavinilwe. 12 Iviyaiviya yehe ni tate ywa wose wavinilwe, mna hiyo kwa wadya wavinilwe du, mna kwa wadya wakutimila sila iidya yo mhuwi iyo tati yetu Ibulahimu aitimilaga umwo andaga akei kuvinilwa.

Viya alagane Mnungu vahokelwa kwa mhuwi

13 Mnungu alaganaga na Ibulahimu ne cheleko chakwe kugamba isi yose neinde yawe. Ibulahimu hatendigwe ivo kwaviya andaga akatimila miko, bule mna ni kwaviya nakahuwila niyo azumilwa ni Mnungu kunda ywedi. 14 Uneva awo nawande wakipe kwa kutimila Miko, ivo mhuwi hauna dyodyose, na kulagana kwa Mnungu hiyo kint'hu. 15 Miko yegala maya ya Mnungu mna hahanandile ne

miko, hahakunda na wavu. ¹⁶ Kwaivo mbuli ino yakawiila mhuwi naivo lagano idyo dyegalwa kwa uwedi wa Mnungu naho ni kindedi kugamba lagano idyo ni kwajili ya want'hu wose hiyo kwa wadya du wakuitoza imiko, iviyaiviya ni kwa wadya wakwikala kwa mhuwi enga Ibulahimu, kwaviya yehe ni tati yetu chose. ¹⁷ Enga viya Mawandiko Yakukile yakugamba, "Hikuika unde tate ywa want'hu wengi." Lagano idyo ni kindedi hameso ha Mnungu uyo Ibulahimu amhuwile, uyo Mnungu akuwenk'ha wabanike ugima na kuvitenda vint'hu hevihali vinde viyaho. ¹⁸ Ibulahimu nakahuwila na kukawiila hata uneva hakwandile ne dikawiilo, na ivo niyo anda "tate ywa si zose." Enga viya iwandikwe kugamba, "Welekwa wako nawande wengi." ¹⁹ Mna mhuwi wakwe hauhwele hamwenga na kugamba nakamanya umwili wakwe nounda enga ubanika, kwaviya andaga mdala hagihi na myaka gana, naho Sala mkaziwe andaga mgumba. ²⁰ Ibulahimu handile na kiyangayanga mwo kuhuwila indagano ya Mnungu mna nakapata ludole kulawa mwo mhuwi wakwe, niyo amwink'ha ukulu Mnungu. ²¹ Naho nakahuwila kindedindedi kugamba Mnungu naakadaha kudamanya yadya alagane. ²² Nivo vilekile afanyanywe kugamba ni ywedi hameso ha Mnungu. ²³ Ikagambigwa "kafanyanywa ni Mnungu kunda ywedi," Haikulongwa kwajili yakwe du. ²⁴ Mbuli ino iviyaiviya ni kwajili yetu suwe kikumhuwila Mnungu amuuyule Zumbe ywetu Yesu. ²⁵ Yehe nakalavigwa akomigwe kwajili ya wavu wetu, niyo auyuka, vileke

akitende kizumilwe kunda wedi hameso ha Mnungu.

5

Utondowazi na kinyemi

¹ Haluse kwaviya kizumilwa kunda wedi hameso ha Mnungu kwa sila yo mhuwi, kina utondowazi na Mnungu kwa sila ya Zumbe ywetu Yesu Kilisito. ² Kwa sila yo mhuwi wetu, yehe kakigala mwo uwedi wa Mnungu umwo kili ivi haluse, elo chakeduvila kawiiilo kinanadyo kwa kunda hamwenga mwo ukulu wa Mnungu. ³ Naho hiyo ivo du, chakeduvila masulumizo kinanayo kwaviya kimanya masulumizo yegela kufinyiliza, ⁴ kufinyiliza nako kwegala lugendo lwedi naho lugendo lwedi ulo lwegala kawiiilo. ⁵ Naho kawiiilo idi hadikudaha kukidant'hiliza, kwaviya Mnungu kakink'ha kale uwingi wo lukunde lwakwe mwe mioyo yetu kwa Muye ywakwe akukile uyo akink'hile. ⁶ Umwo chandaga kikei wasokezi, lupisi lusagulwe ni Mnungu lwize lubule, Kilisito abanikaga kwajili ya want'hu wavu. ⁷ Ni vidala kwa mnt'hu kubanika kwajili ya mnt'hu ywedi, hata uneva mnt'hu adaha kubanika kwajili ya mnt'hu ywedi. ⁸ Mna Mnungu kakilagisa ivo akiungise, ni aho chandaga kikei wata wavu, Kilisito abanikaga kwajili yetu! ⁹ Kwaviya kizumilwa kunda wedi hameso ha Mnungu kwa sakame ya Kilisito, ni pwilili kugamba nekiyokolwe mwa maya ya Mnungu! ¹⁰ Ikanda hadya chandile wank'hondo wa Mnungu, Mnungu kakilunganya kwa sila ya file ya mwanawe. Haluse vitendesa kikanda

kilunganywa naye naakiyokole kwa ugima wa Kilisito! ¹¹ Mna hiyo ayo du, kina kinyemi mwa yadya yadamanywe ni Mnungu kwa sila ya Zumbe ywetu Yesu Kilisito, uyo akitendile kiivane na Mnungu.

Adamu na Kilisito.

¹² Ivo elo, enga viya kwa mnt'hu yumwenga, wavu nowingila mwe isi, niyo wegala file, ivo file yenela mwa want'hu wose kwaviya wose wadamanya wavu. ¹³ Umwo kwandaga mwiko hunati wize, wavu wandaga mwe isi, mna wavu haukuwazwa haheina mwiko. ¹⁴ Mna kukongela mwa Adamu kubula mwa Musa, ukubanika kuwekaila want'hu wose hata kwa wadya hewedamanye wavu enga uudya adamanye Adamu umwo akamlemela Mnungu.

Adamu andaga ni mliganyizo wa uyo andaga akeza. ¹⁵ Mna digeleko diya hadyandaga ni enga masa ya Adamu, kwaviya kwa masa ya mnt'hu yumwenga wabanika want'hu wengi, uwedi wa Mnungu utendesa ne digeleko dimwe uwedi wo mnt'hu uyu Yesu Kilisito kwajili ya want'hu wengi. ¹⁶ Naho havikuligana mwe digeleko dya Mnungu, no wavu wo mnt'hu yumwenga. Kwaviya mnt'hu yumwenga eze atende wavu, Mnungu nakenk'hiza usengelo, mna want'hu wengi weze watende wavu Mnungu nakawenk'ha geleko dyakwe kwa kuwasila wavu wawe. ¹⁷ Ni kindedi kugamba kwo wavu wa mnt'hu yumwenga file yawekaila want'hu wose kwajili yo mnt'hu uyo yumwenga. Mna ikikulu kitendese ni kiya kilawane na kiya adamanye

mnt'hu yumwenga Yesu Kilisito. Wose wahokela wedi wa Mnungu ne digeleko idyo dyo kuwatenda wazumilwe kunda wedi hameso ha Mnungu. Nawekale na kulongoza kwa sila ya mnt'hu uyo yumwenga, Yesu Kilisito.

¹⁸ Elo! Enga viya wavu wa mnt'hu yumwenga wigale usengelo kwa want'hu wose, iivo kwa ndima yedi ya mnt'hu yumwenga iwegaila want'hu wose kuzumilwa kunda wedi hameso ha Mnungu na kuwenk'ha ugima. ¹⁹ Naho kwa mnt'hu yumwenga asaguke, want'hu wengi watendigwa kunda wata wavu, ni iivo kwa mnt'hu yumwenga evile want'hu wengi watendigwe kunda wedi hameso ha Mnungu.

²⁰ Miko neiza, niyo wavu wongezekela mna hadya wavu wize wongezekele uwedi wa Mnungu nowongezekelesa. ²¹ Naivo elo, enga viya wavu wikaile na kwigala file, iivo uwedi wa Mnungu nowikaile mwe sila ikuungwa no kwigala ugima wa ulo na ulo kwa sila ya Yesu Kilisito Zumbe ywetu.

6

Kubanika no kwikala hamwenga na Kilisito

¹ Elo, nekigeeze? Kigendeele kwikala mwo wavu vileke wedi wa Mnungu wongezekele?

² Bule! Suwe kibanike mwe zimbuli zo wavu nekigendele vivihi kudamanya wavu? ³ Hegu hammanyize suwe chose kibatizwe mwa Kilisito

Yesu, nekibatizwa mwe file yakwe? ⁴ Kize kibatizwe nekimoswamsanga hamwenga naye mwe file yakwe, vileke, enga viya Kilisito auyulwe kwa

ukulu wa Tate, suwe naswe kidahe kwikala mwo ugima mhya.

⁵ Uneva suwe kilungana naye mwo kubanika enga yehe, iviyaiviya nekilungane naye kwa kuuyulwa enga yehe. ⁶ Kimanya kugamba unt'hu wetu wa kale uwambigwa hamwenga na Yesu mwo msalaba, vileke udahi wo wavu ubanangwe, kisekunda watumwa wo wavu naho. ⁷ Kwaviya mnt'hu abanike, kakombolwa mwo udahi wo wavu. ⁸ Elo uneva kibanika hamwenga na Kilisito, chahuwila kugamba nekikale hamwenga naye. ⁹ Kwaviya kimanya kugamba Kilisito kauyulwa kale, naho haabanike kaidi. File heimdahe naho. ¹⁰ Kubanika kwakwe kwajili ya wavu kabanika kamwenga du, mna ugima wakwe wekala kwa kumwelela Mnungu. ¹¹ Naivo nanywe keoneni enga want'hu wabanike kwe mbuli yo wavu, mna mwi wagima hamwenga na Mnungu kwa kulungana na Yesu Kilisito.

¹² Wavu usekulongoza mili yenyu iyo ikubanika, naivo kutimila kumunk'hwamunk'hwa kwakwe kwiihile. ¹³ Naho msekwink'hiza kilungo chochose mwe mili yenyu kinde kint'hu cha kudamanyila wiihi no wavu. Vituhuvakwe kelaveni wenye kwa Mnungu, enga want'hu wauyulwe naho wagima, naho laveni vilungo venyu vose kwa Mnungu kwajili ya kudamanya mbuli zikuzumilwa ni Mnungu. ¹⁴ Hamkuungwa kulongozwa nu wavu, kwaviya hamkulongozwa nu mwiko mna kwo uweddi wa Mnungu.

Undima ukumwelela Mnungu.

¹⁵ Haluse, kigeeze? Kidamanye wavu, kwaviya hakikulongozwa nu mwiko mna kimwo wedi wa Mnungu? Bule! ¹⁶ Ikindedi mmanya kugamba uneva wi mtumwa kwa mnt'hu, umwekindedi kugamba umtumwa kwa uyo ukumtegeleza, uneva nu wavu, ukukwigala kwe file, hegu kumtegeleza Mnungu, vileke kizumilwe kunda wedi hameso ha Mnungu. ¹⁷ Mna mtogoleni Mnungu, kwaviya hamwenga no kugamba nomnda watumwa wa wavu aho kale, haluse mwiva kwe mioyo yenyu yose, ikindedi kiya mhokele mwa mahinizo. ¹⁸ Naho mwize mnde mkombolwa kale mwo utumwa wa wavu, mnda watumwa wa kuzumilwa kunda wedi. ¹⁹ Nalonga milosi ya mazuwa yose ya want'hu kwajili yo kuhwa kwenyu. Enga viya lupisi lumwenga, mwakelavaga nyuwe wenye kunda watumwa mwo usavu na ubanangi kwajili yo wavu. Enga iivo kelaveni nyuwe wenye kunda watumwa kwa mbuli zikumwelela Mnungu vileke mkuke.

²⁰ Umwo mwandile watumwa wo wavu mwandaga mwi hale na kudamanya yadya yakumwelela Mnungu. ²¹ Elo nompatai kulawa mwe zimbuli ziya mdamanye, izo haluse mkuzionela soni? Mbuli izi zegala file! ²² Mna haluse mkombolwa kale mwo wavu naho mnda watumwa wa Mnungu. Kiya mpatile ivi haluse nu kukuka kukwigala ugima wa ulo na ulo. ²³ Kwaviya maliho yo wavu ni file, mna geleko dya Mnungu ni ugima wa ulo na ulo mwo kulungana na Yesu Kilisito Zumbe ywetu.

Wikazi wedi kwa want'hu walombane

¹ Wandugu zangu, kwavovose nomyakombaganye yadya huunga nilonge, kwaviya nyose muimanya imiko. Miko yamwikaila mnt'hu akanda mgima. ² Mvele alombigwe, atozelezwa nu mwiko kwa mgosiwe mwo ugima wakwe wose, mna mgosiwe anabanika, anda kalekelwa mwe miko ikumtozeleza kwa mgosiwe. ³ Naivo, uneva ekala na mgosi mtuhu umwo mgosiwe akei mgima, aho neetangwe mhabwasi, mna uneva mgosiwe anabanika, mvele uyo heekailwe ni miko naho heetangwe mhabwasi analombigwa ni mgosi mtuhu. ⁴ Naivi nivo vili kwenyu, wandugu zangu. Nyuwe wenye mfa mwe mbuli ye miko, kwaviya nyuwe mlungana na Kilisito, naho mnda wakwe yehe auyulwe, vileke kidamanye mbuli zikuungwa mwe ndima ya Mnungu. ⁵ Kwaviya umwo chandile kikalongozwa ni mili yetu, kumunk'hwamunk'hwa kwiihile kwa wavu kukasongelezwa ni miko, nokudamanya ndima mwe mili yetu na yose kidamanye yaheela mwe file. ⁶ Mna haluse kilekelwa mwe divugailo dye miko, kwaviya kibanika mwe kiya kitendile suwe kunda wavugailwa. Haluse chatimila wikazi mhya wa Muye ywa Mnungu, hiyo udyia wikazi wa kale we miko iwandikwe.

Miko no wavu

⁷ Togola kigeeze, miko nuwo wavu? Bule! Hiyo ivo! Kwaviya miko niyo ilekile miye hamanya uwavu ni kint'hu chani, kwaviya hegu hyakumanyize kumunk'hwamunk'hwa kwihile ni kint'hu chani uneva miko hayalongile usekumunk'hilwa. ⁸ Mna kwo mwiko

uwo, wavu noupata luneka lwa kwimula kumunk'hwamunk'hwa kwihile mwangu, kwaviya haheina mwiko, wavu ni kint'hu kibanike. ⁹ Aho nk'hongo miye nandaga mgima hale ne miko, mna sigilizi izeize wavu niyo wakonga kudamanya ndima niyo nanda enga hibanika. ¹⁰ Niyo naona kugamba, isigilizi idya yaungigwe igale ugima, kwangu igala file. ¹¹ Kwaviya wavu upata luneka wink'higwe ni sigilizi, inidant'hiliza niyo yanikoma.

¹² Naho haluse, miko iyenye ikuka, naho sigilizi ikuka, naho ni ya uwagilwa naho ni yedi.

¹³ Togola! Nuko kugamba kint'hu chedi kanigaila file? Bule! Nu wavu utendile ivo, mna vileke wavu umanyike kugamba ni wavu kindedi. Nowombokela kwa kiya ichedi na kunigaila file, ivo, kwa sila ye sigilizi idya wavu noutendesa kukelaviliza kunda ni kint'hu kiihise.

Nk'hondo imndani mwetu

¹⁴ Kimanya kugamba miko ni ya kimuye, mna miye hiyo ywa kimuye, hitagwa kunda mtumwa wo wavu. ¹⁵ Hikumanya kiya hudamanya, kwaviya hikudamanya kiya huunga nidamanye, vituhuvakwe nadamanya yadya hikuyaunga.

¹⁶ Kwaviya kiya hudamanya ni kiya hikukiunga ino yalagisa kugamba nazumila uwedi we Miko. ¹⁷ Elo hiyo miye hudamanya kint'hu iki, mna ni udyu wavu ukwikala mndani mwangu. ¹⁸ Himanya kugamba haihali mbuli yedi ikwikala mwangu ko unt'hu wangu uno. Hata uneva haungisa kudamanya ayedi hikudaha kuyadamanya. ¹⁹ Kwaviya hikudamanya yedi

huunga kudamanya, vituhuvakwe nadamanya maihi yadya hiikuyaunga kudamanya. ²⁰ Uneva nadamanya diya hikudiunga kudamanya, ivi nuko kugamba, hiye miye hudamanya mna ni udyu wavu ukwikala mwangu.

²¹ Ivo nabunk'hula miko ino, kugamba kiyuko kikunikindila, umwo haunga nidamanye mbuli iyedi, aaho nadamanya mbuli ihile. ²² Nauonela kinyemi umwiko wa Mnungu mndani mwo moyo. ²³ Mna naona kugamba kuna kint'hu kituhu kitudamanya ndima mwo mwili wangu, u kint'hu kikuhihana na kiya kizumilwe nu ubala wangu, yanitenda kunda mtumwa kwo mwiko wo wavu ukudamanya ndima mwo mwili wangu. ²⁴ Miye mkiwa, niani akuunga anikombole no mwili uno ukunigala kwe file? ²⁵ Atogolwe Mnungu uyo akudamanya aya kwa sila ya Zumbe ywetu Yesu Kilisito.

Naivi elo nivo nili, miye mwenye ko ubala wangu naidamanyila ndima miko ya Mnungu, mna kwo mwili wangu nadamanyila ndima miko yo wavu.

8

Ugima mwa Muye ywa Mnungu

¹ Elo, hauhali usengelo wa masulumizo kwa wadya walungane na Yesu Kilisito. ² Kwaviya mwiko wo Muye uyo akukik'ha ugima kwa kulungana na Kilisito Yesu, inink'ha ulekelwa kulawa mwo mwiko wo wavu ne file. ³ Mbuli idya idundugwe nu Mwiko wa Musa enk'higwe ni Mnungu, kwo usokezi wo mwili, Mnungu kaidamanya kwa kumtuma Mwanawe mta mwili,

enga mwili wo wavu, vileke ausengele wavu mwo mwili. ⁴ Mnungu kayadamanya aya vileke kiya kiungigwe nu mwiko kikint'hizwe mndani mwetu kikwikala kwa kulongozwa na Muye ywa Mnungu, na hiyo kwa mwili wo wavu. ⁵ Wadya wose wakwikala enga viya mili yawe ikuunga, wekailwa ni fanyanyi zo mwili. Mna wadya wakwikala enga ivo Muye ywa Mnungu akuunga wekailwa ni fanyanyi za Muye. ⁶ Kwaviya fanyanyi zikwikailwa nu mwili zegala file, mna fanyanyi zikwikailwa ni Muye ywa Mnungu zegala ugima no utondowazi. ⁷ Kwaivo fanyanyi zikulongozwa nu mwili zanda mnk'hondo kwa Mnungu, kwaviya mwili haukuzumila miko ya Mnungu naho kindedi hazikudaha kuitimila. ⁸ Wadya wakulongozwa nu mwili hawakudaha kumwelela Mnungu.

⁹ Mna nyuwe Muye ywa Mnungu akwikala mndani mwenyu, hamkulongozwa nu mwili, vituhu vakwe mwalongozwa nu Muye ywa Mnungu, uneva mnt'hu yeyose heena Muye ywa Kilisito uyo hiyo mnt'hu ywa Kilisito. ¹⁰ Mna uneva Kilisito ekala mndani mwenyu, Muye awek'hani ugima kwaviya mtendigwa mzumilwe kunda wedi hameso ha Mnungu, hamwenga na kugamba miili yenyu ibanika kwajili yo wavu. ¹¹ Uneva Muye ywa Mnungu yudya amuuyule Yesu ekala mwenyu, ivo uuyo Muye amuuyule Kilisito, naye naaink'he ugima mili yenyu yo kubanika, nadamanye ivo kwa Muye ywakwe akwikala mndani mwenyu.

¹² Naivo wandugu zangu kina ndima, mna

hiyo kwa kwikala enga imili ivo ikuunga, ¹³ kwaviya mnekala mkatimila imili ikindedi nombanike, mna mnekala kwa kulongozwa ni Muye mwaukoma udamanyi wenyu wo wavu, ivo nomnde wagima. ¹⁴ Kwaviya wose wakulongozwa ni Muye ywa Mnungu, nawo wana Mnungu. ¹⁵ Kwaviya hamhokele Muye wo kuwatenda watumwa wo kwogoha naho, mna mhokela Muye ywa kuwatendani mnde wana Mnungu naho kwo Muye uyo, suwe chamwitanga, “Aba” nuko kugamba, “Tate!” ¹⁶ Naho uuyo Muye mwenye alonga uwona hamwenga ne mioyo yetu kugamba suwe kiwana Mnungu. ¹⁷ Elo, kwaviya suwe kiwana Mnungu nekihokele ukipe uwo awaikile want’hu wakwe naho nekihokele ukipe uwo hamwenga na Kilisito, kwaviya uneva kinanda ndala mwe masulumizo yakwe nekinde ndala iviyaiviya mwo ukulu wakwe.

Ukulu ukwiza

¹⁸ Naona kugamba masulumizo ya ivi haluse hiyo kint’hu ikaliganyizwa no ukulu udyo nougubulwe kwetu. ¹⁹ Kwaviya viumbwa vose vagojela kwa kunyemwanyemwa kugubulwa kwa wana Mnungu. ²⁰ Kwaviya, viumbwa nevitendigwa vioneke hiyo kint’hu naho hiyo kwa kuunga venye, mna inda ivo kwa kuunga kwakwe Mnungu uku akanda na kawiiolo, ²¹ kugamba viumbwa navo nevikombolwe kulawa mwo utumwa wo kuola, na kwiikwa ulekelwa mwo ukulu wa wana Mnungu. ²² Kwaviya kimanya kugamba mpaka ivi haluse viumbwa vose vaugula kwa usungu. ²³ Naho hiyo awo viumbwa

du, mna hata suwe kinanaye uyo Muye eli ywa nk'hongo ywe digeleko dya Mnungu, naswe chaugula mndani mwetu kikagojela kitendigwe wana Mnungu, nuko kugamba kukombolwa kwe mili yetu. ²⁴ Kwaivo kwa makawiilo ayo suwe kiyokolwa. Mna kawiilo hi kint'hu uneva chakiona kiya kikukawiila. Elo niani akukawiila kiya akukiona kale? ²⁵ Uneva chakikawiila kiya hekiinati kukiona, ivo chakigoja kwa kufinyiliza.

²⁶ Iviyaiviya Muye ywa Mnungu naye achambiza mwo usokezi wetu. Kwaviya hakimanyize kulombeza enga ivo vikuungwa, mna Muye mwenye akilombeza suwe kwa Mnungu kwa mbuli heikudahika kutambulwa. ²⁷ Naye Mnungu akukaula kundani kwe mioyo, kamanya zifanyanyi za uyo Muye kwaviya uyo Muye awalombeza want'hu wa Mnungu viligane naivo Mnungu akuunga.

²⁸ Kimanya kugamba, mwe zimbuli zose Mnungu adamanya ndima hamwenga na wadya wakumuunga, ni wadya awetange enga ivo yehe aungile. ²⁹ Kwaviya awo wasagulwe kukongela aho kale nawo awasagule wande enga Mwanawe vileke uyo umwana ande mwelekwa ywa nk'hongo mwa wandugu awengi. ³⁰ Elo wadya wasagulwe ni Mnungu nawo awetange iviyaiviya, naho awo awetange wazumilwa kunda wedi hameso hakwe, nawo awazumile kunda wedi hameso hakwe kawatenda kunda ndala mwo ukulu wakwe.

Lukunde lwa Mnungu mwa Yesu.

³¹ Kigeeze elo kwa ayo? Uneva Mnungu ekwetu niani akudaha kukihiga? ³² Mnungu hamtozeleze Mwanawe amuungise, mna nakamlava kwajili yetu chose, uneva kadamanya ivo, togoleni mwafanyanya haadahe kukink'ha yose yedi hamwenga na yehe? ³³ Niani akuunga awalongeleze wasagulwe ni Mnungu? Hahali, Mnungu mwenye kawawaza hawana masa! ³⁴ Niani akuunga awasengele? Hahali, kwaviya Kilisito Yesu niye abanike, naho niyo auyuka, naho niyo akwikala kulume kwa Mnungu, yehe niye akukilombezele. ³⁵ Niani akudaha kukipanga mwo lukunde lwa Kilisito? Togoleni, ni makunt'ho, hegu ni kinyulu hegu ni masulumizo, hegu ni sala, hegu ni sakaza, hegu nk'hondo, hegu file? ³⁶ Enga ivo Mawandiko Yakukile yakugamba,

“Kwaajili ya weye, kimwo kubanika kilo na msi chatendelwa engu ngoto ikugenda kuchinjwa.”

³⁷ Mna mwe zimbuli izi zose suwe kipata uhumi mkulu kwa wambizi wakwe yehe akiungise.

³⁸ Kwaviya himanya ikindedi kugamba, hiyo file naho hiyo ugima naho hiyo watumigwa wa kwe mbingu, hegu udahi mtuhu wa kulanga naho hiyo mbuli za ivi haluse hegu mbuli zikwiza, hegu ludo, ³⁹ hiyo kulanga hegu hasi, hakihali kiumbwa chochose, kikudaha kukipanga no lukunde lwa Mnungu mwa Kilisito Yesu Zumbe ywetu.

9

Mnungu na want'hu wakwe

¹ Miye hilungana na Kilisito hikudaha kulonga udant'hi, nalonga ikindedi, moyo wangu na Muye ywa Mnungu walavanya uwona kugamba, ² nna kinyulu na usungu houkusila mwo moyo wangu. ³ Kwaajili ya wandugu zangu want'hu we kabila dyangu, uneva yandile kwajili ya kuwaambiza hegu nehizumila kuligitwa na kupagulwa kulawa mwa Kilisito. ⁴ Awo ni Waizilaeli, awo Mnungu awasagule wande wanawe, niyo awatenda ndala mwo ukulu na kadamanya nawo ndagano no kuwenk'ha miko yakwe, nakawalagisa ivo vo kuvika na kulagana nawo. ⁵ Woho ni wezukulu wa wakale, naye Kilisito ezaga kulawa mwo lukolo ulo. Mnungu akulongoza vint'hu vose, atogolwe ulo na ulo. Taile.

⁶ Hikulonga kugamba kiya alongile Mnungu kidunduga, kwaviya hiyo want'hu wose wa Izilaeli ni want'hu wa Mnungu. ⁷ Hicho cheleko chose cha Ibulahimu, kugamba wanda ni wana Mnungu, mna Mnungu amgambaga Ibulahimu kugamba “Cheleko kulawa kwa Isaka nou pate welekwa nawetangwe wakwako.” ⁸ Nuko kugamba hiyo wana wakwelekwa kimnt'hu, nawo wakumanyika wana Mnungu, mna ni wadya welekigwe kulaila mwe kulagana kwa Mnungu nawo wakwitangwa wana wakwe. ⁹ Kwaviya yadya alagane Mnungu ni aya, “Mwaka ukwiza lupisi enga ulu neniuye, naho Sala naande na mwana kilume.”

¹⁰ Naho hiyo ivo, Labeka naye apataga wana mapasa kwa tati yawe, uyo mkale ywetu Isaka. ¹¹ Mnungu akint'hizaga usaguzi wakwe uwo houkuegamila udamanyi, mna wegamila

lwitango, alagisaga ayo umwo wandaga hawanati kwelekwa na kumanya kusagula ayedi na yaihile. ¹² Mnungu amgambaga Labeka kugamba yudya mkulu naamdamanyile ndima mvunawe. ¹³ Enga viya Mawandiko yakugamba, “Himuungisa Yakobo no kumwihia Esau.” ¹⁴ Togola, nekigambe Mnungu azagula? Bule! ¹⁵ Kwaviya nakamgamba Musa, “Nenimuwonele mbazi mnt’hu yudya huunga kumuwonela mbazi, nenimuungise mnt’hu yudya nenimuungise” ¹⁶ Kwa ivo elo kila kint’hu chegamila mbazi za Mnungu hiyo kwaviya want’hu wakuunga kudamanya. ¹⁷ Kwaviya Mawandiko Yakukile yamgamba Falao ywa Misili, “Hikutenda seuta vileke udahi wangu umanyike, naivo zina dyangu dibwelekezwe si yose.” ¹⁸ Kwa ivo elo, Mnungu amuwonela mbazi mnt’hu akuunga, naho uneva anaunga adaha kumtenda mnt’hu ande na moyo mdala.

Mbazi na maya ya Mnungu

¹⁹ Yumwenga adaha kuuza, “Uneva mbuli nivo zili, nimbwai Mnungu akei kukalaliza? Niani akudaha kukindila viya Mnungu akuunga?” ²⁰ Mna weye niwe ani? Ni mnt’hu du. Wadaha kumhitula Mnungu? Ivi nyungu yadaha kumuuzza muumbi wakwe, “Nii ukaniumba ivi?” ²¹ Muumbi wa nyungu adaha kuudamanyila ulongo viya akuunga. Kwa longo dimwenga, adaha kuumba nyungu imwenga kwa udamanyi wa nt’hogola, niyo longo dimwenga kwa udamanyi howiina nt’hogola.

22 Uneva Mnungu nakaunga alagise maya yakwe na udahi wakwe, adaha kufinyiliza kwa viya naakaunga avibanange. 23 Uneva nakaunga alagise ukulu wakwe mkulu kwa wadya aungile kuhokela mbazi zakwe, adaha kudamanya ivo. 24 Kadamanya ayo kwetu suwe akitange, hiyo kulawa kwa Wayahudi du, mna hamwenga na want'hu wakulawa kwe si nt'huhu. 25 Enga ivo Zumbe akulonga mwe kitabu cha mlotezi Hosea “Wadya want'hu wandaga hiyo wangu Neni wetange ‘want'hu wangu.’
Idya isi nandile hikuiyunga,
Neniitange ‘Isihuiungisa.’
26 Na hadya wagambigwe,
‘Nyuwe hiyo want'hu wangu,’
aho nawetangwe wana Mnungu mta ugima.”

27 Na Isaya mlotezi ywa Mnungu, naye awailaga Waizilaeli na kulonga, “Hata uneva welekwa wa Izilaeli ni wengi enga msanga wa mp'wani, mna ni wageke du nawayokolwe. 28 Kwa ivo Zumbe naasunguze kudamanya usengelo wakwe ukint'hile mwe isi zose.” 29 Enga viya Isaya alongile aho nk'hongo “Uneva Zumbe mta udahi wose andile hakisigazile wamwenga mwa wana Izilaeli hegu nekinda engu Sodoma, nekinda engu Gomola.”

Kuleka kuhuwila kwa Izilaeli.

30 Elo kigeze? Want'hu hi wayahudi hawazungule kunda wedi, wazumilwa kunda wedi hameso ha Mnungu kwa kuhuwila kwawe,
31 Mna Waizilaeli, wazungulaga kunda wedi kwa miko, mna waiswesa. 32 Nii wakaiswesa?

Kwaviya nawakakawiila udamanyi wawe hant'hu ha kukawiila mhuwi. Wakobadika mwe diiwe dyo kukobadisa, ³³ enga viya Mawandiko Yakukile ivo yakulonga,
 “Kaula naika iwe mwe Sayuni
 nadyo nediwatende want'hu wakobadike,
 luwe lukuunga luwakinye.
 Na yeyose akuhuwila haageligwe soni.”

10

¹ Wandugu zangu, naungisa kwo moyo wangu wose kugamba, Wayahudi wambuya zangu wayokolwe! Naho nawalombezela kwa Mnungu mazuwa yose. ² Kwaviya miye ni muwona kugamba, wakombekesa kumzungula Mnungu mna kukombekesa uko hakuzengigwe mwo umanyi we kindedi. ³ Hawanati waimanye isila iyo Mnungu akuidamanya vileke awazumile want'hu kunda wedi, vituhu vakwe wakedamanyila sila zawe wenye, naivo hawaizumile sila iyo ya Mnungu yo kuwatenda want'hu wazumilwe kunda wedi hameso hakwe. ⁴ Kwaviya Kilisito nuyo uheelo we miko, vileke yeyose akumhuwila azumilwe kunda ywedi hameso ha Mnungu.

Uyokozi ni kwa want'hu wose.

⁵ Musa awandikaga ivi mwe mbuli yo uwedi hameso ha Mnungu kwa kutimila miko, “Mnt'hu yeyose akwiva viya vikuunga miko neekale.”
⁶ Mna mwe mbuli yo kuzumilwa kunda ywedi hameso ha Mnungu kwa sila yo mhuwi mawandiko yagamba ivi “Use kukeuza mwo moyo wako kugamba, niani naaite kulanga?” Uko

ni kumseleza Kilisito hasi. ⁷ “Naho usekugamba niani akuunga aite hasi ye isi ya want’hu wabanike?” Uko ni kumuuyula Kilisito. ⁸ Mna Mawandiko Yakukile yagamba ivi, “Ulosi wa Mnungu wihagihi na weye, umwo mnomo wako na mo moyo.” Nuwo ulosi wo mhuwi kikubilikiza. ⁹ Unalonga kwa mnomo wako kugamba Yesu ni Zumbe, no kuhuwila mwo moyo wako kugamba Mnungu amuuyulaga, nouyokolwe. ¹⁰ Kwaviya mnt’hu anahuwila mwo moyo azumilwa kunda ywedi hameso ha Mnungu, na kwa mnomo mnt’hu alonga na kuyokolwa. ¹¹ Mawandiko Yakukile yagamba, “Mnt’hu yeyose akumhuwila yehe, haaone soni” ¹² Hakuhali kwazagula mwa Wayahudi na want’hu hi Wayahudi, wose ni kint’hu kimwenga, kwaviya Zumbe ywa wose ni yumwenga, naye ni mta ukise kwa wose wakumwitanga. ¹³ Enga ivo Mawandiko Yakukile yakugamba, “Kila mnt’hu naetange kwa zina dya Zumbe, naayokolwe.”

¹⁴ Mna nawetange vivihi zina dya Zumbe hewe kumhuwila? Naho nawamhuwile vivihi uyo hewenati kumwiva? Naho naweve vivihi uneva hahali mnt’hu awabilikize? ¹⁵ Naho want’hu nawabilikize vivihi uneva hawanegalwe? Enga Mawandiko Yakukile yakulonga, “Ni kinyemi kikulu kwiza kwa wadya wakubilikiza Mbuli Yedi!” ¹⁶ Mna hiyo wose waizumile Mbuli Yedi, Isaya mlotezi ywa Mnungu agambaga, “Zumbe niani auhuwile ulosi wetu?” ¹⁷ Naivo elo mhuwi weza kwa kuwiva ulosi, no ulosi walawa mwe mbuli kwa kumbilikiza Kilisito.

¹⁸ Mna nauza, togoleni ni kindedi hawawivile

ulosi? Ikindedi weva kwaviya Mawandiko Yakukile yagamba,
 “Izwi dyawe digenda isi yose,
 milosi yawe ibilikizwa kubula kwo uheelo we isi
 yose.”

¹⁹ Nauza naho, want'hu wa Izilaeli hawa kombaganye? Nk'hongo Musa alongaga,
 “Neniwatende muwaonele finju,
 Want'hu hewena isi.
 Neniwatende unde na maya
 kwa isi ya wahezi.”

²⁰ Isaya alongaga haheina kogoha kugamba,
 “Wadya hewenizungule wanipata,
 hikelaviliza kwa want'hu hewenitange.”

²¹ Mna kwe mbuli ya Izilaeli agamba, “Msi mgima hiwachuluila mikono kuwetanga want'hu wasaguke na wadya hewekuniva.”

11

Mbazi za Mnungu kwa Wazilaeli

¹ Elo nauza, Mnungu kawalemela want'hu wakwe Wayahudi? Bule! Miye mwenye ni Mwizilaeli mwelekwa ywa Ibulahimu, mwe dikabila dya Benjamini. ² Mnungu hawalemele want'hu wakwe, awasagulaga kukongela aho nk'hongo. Mmanya kiya kikulongwa ni Mawandiko Yakukile mwa Eliya umwo andaga akawakalaliza waizilaeli kwa Mnungu. ³ “Kaula Zumbe, wawakoma walotezi wako, no kumola vilingo va kukuvika. Hisigala miye nikedu, naho waunga wanikome” ⁴ Mna Mnungu amhitulagai? “Agambaga hikeika wagosi watuhu magana milongo mfungate heweetikile milungu

ikwitangwa Baali.” ⁵ Naho hata ivi haluse, weyuko want’hu wageke wasigale wasagulwe ni Mnungu kwa uwedi wakwe. ⁶ Usaguzi wakwe ni kwa wedi wakwe, hiyo kwa yadya want’hu wadamanye, kwaviya usaguzi wa Mnungu wandile ni kwa yadya want’hu wadamanye, uwedi wakwe hawandile uwedi.

⁷ Togoleni haluse? Waizilaeli hawakione kiya nawakazungula. Nawanda want’hu watuhu wakione, awo wasagulwe ni Mnungu. Watuhu watendigwa kunda na mioyo midala. ⁸ Enga ivo Mawandiko Yakukile yakulonga, “Mnungu katenda ubala wawe ne mioyo yawe kunda midala, kubula mazuwa aya hawakudaha kwiva naho hawakudaha kuwona” ⁹ Naho Daudi agamba,

“Zifugo zawe zinde mtego wo kuwagwiila, walihwe kwa masulumizo!

¹⁰ Meso yawe yageligwe lwiza yase kuwona, naho migongo yawe neigolome mazuwa yose.”

¹¹ Elo nauza! Wayahudi wakobadika niyo wagwa? Bule! Kwaajili ye dilema dyawe uyokozi wiza kwa want’hu hi Wayahudi vileke Wayahudi wande na finju. ¹² Enga lema dya Wayahudi digala wingi wa uvikilwa mwe isi, naho kuswesa kwawe kumhuwila Mnungu kwigala uvikilwa kwa want’hu hiyo Wayahudi na ivo nokunde na uvikilwa utendese umwo Wayahudi wose wakeza kuyokolwa.

Ukombola wa want’hu hi Wayahudi

¹³ Haluse nalonga na nyuwe hi Wayahudi. Nikagendeela kunda mwigala ulosi ywa want’hu hi Wayahudi, kwa lupisi lwose naitogola indima

yangu. ¹⁴ Mafa nenidahe kuwatenda want'hu wangu Wayahudi wande na finju na ivo vidahike kuwayokola wamwenga wawe. ¹⁵ Uneva kulemelwa kwawe kwegalaga mwivano kwa Mnungu ne isi, neize inde vivihi umwo wakeza kuivana na Mnungu? Wabanike nawande wagima naho!

¹⁶ Uneva kabesu kakwe nk'hongo ko mkate kenk'hizwa kwa Mnungu, ivo mkate wose nounde wakwe, naho uneva maizi yo mti yenk'hizwa kwa Mnungu, matambi nayo yose nayande yakwe. ¹⁷ Matambi yamwenga yo mzeituni uhandigwe usengigwa na matambi ya mzeituni wa kwe mbago yahasikwa mwakwe. Nyuwe hi Wayahudi nawo matambi yo mzeituni wa kwe mbago, naho haluse mna luneka lwa kimuye lutogile mwa Wayahudi. ¹⁸ Elo mse kuwabela wadya wasengigwe enga matambi. Nomdahe kukeduvya vivihi? Nyuwe matambi hamkudaha kuyagela nguvu maizi, mna maizi yamigelani nguvu nyuwe matambi. ¹⁹ Mna nomgambe, "Heiye mna matambi nayasengigwa vileke nihasikwe hant'hu hakwe" ²⁰ Icho ni kindedi. Nayasengigwa kwa kuswesa mhuwi kwawe, mna nyuwe mkimala kwaviya nomhuwila. Mse kukeduvya, mna wogohe. ²¹ Uneva Mnungu hadahaga kuwaonela mbazi Wayahudi awo wandaga enga matambi ya nk'hongo, mafani haawaonele mbazi nyuwe. ²² Kaula elo Mnungu ivo eli ywedi naho mkali. Yehe mkali kwajili ya wadya wasaguke, mna ywedi kwa nyuwe uneva mnagendeela kunda mwo uwedi wakwe, hegu nanywe nomsengigwe enga woho. ²³ Uneva

Wayahudi nawo wanaleka udala wawe wo kuhuwila nawahasikwe hant'hu hawe naho, kwaviya Mnungu ana udahi wo kuwahasika naho. ²⁴ Nyuwe hi Wayahudi mwi chotoko, mnda enga matambi ye mzeituni wa kwe mbago, uhauswa ukwo niyo weza kuhasikwa mwo mzeituni utile kuhailwa. Mna Wayahudi mwe chotoko mwandaga enga mzeituni utile kuhandigwa, naho nevindilise vihufu kuhasikwa naho mwo mti uuwo.

Mbazi za Mnungu mwa wose

²⁵ Wandugu zangu naunga mmanye ikinyele iki, kwaviya naunga mse kukefanyanya kunda wabala. Ni kugamba nk'hani za Waizilaeli hiyo kugamba hezisile, kubula hadya Mnungu naakint'hize miwazile ya want'hu hi Wayahudi.

²⁶ Naho ivi nivo Waizilaeli wose nawayokolwe. Enga ivo mawandiko yakugamba,

“Mkombozi naalawe Sayuni

no kuusa wiihi wose wa welekwa wa Yakobo.

²⁷ Neniike ndagano na woho

Umwo hawausila wavu wawe.”

²⁸ Kwaviya walemela Mbuli Yedi, Wayahudi wanda wank'hondo wa Mnungu kwaajili yenyu. Mna kwo usaguzi wa Mnungu, Wayahudi waungiswa ni Mnungu kwajili ya wakale wawe.

²⁹ Kwaviya mageleko na lwitango lwa Mnungu halukuhituka. ³⁰ Enga vya mwili nyuwe hii

Wayahudi, aho nk'hongo homkamtegeleza Mnungu, mna haluse mhokela mbazi za Mnungu kwa kusaguka kwawe Wayahudi. ³¹ Elo kwaviya muwonelwa mbazi, Wayahudi nawo haluse hawakumwiva Mnungu, vileke nawo

waonelwe mbazi ni Mnungu. ³² Kwaviya Mnungu kawatenda want'hu wose kunda wavugailwa mwo kusaguka kwawe, vileke alagise mbazi zakwe kwa want'hu wose.

Ntogola kwa Mnungu.

³³ Ugoli wa Mnungu ni mkulu! Ubala wakwe no umanyi vitendesa! Usengelo wakwe hauku-pelembwa? Hahali akudaha kuzikombaganya zisila zakwe? ³⁴ Enga ivo Mawandiko yakugamba, “Niani akumanya zifanyanyi za Zumbe?

Niani akudaha kumlangiliza?

³⁵ Niani amwink'hile chochose, vileke eze alihigwe ni Zumbe?”

³⁶ Kwaviya vint'hu vose vaumbagwa ni yehe na vose venk'hwa ugima ni yehe kwajili yakwe. Yehe enk'higwe ukulu wa ulo na ulo. Taile.

12

Kakelava kwa ndima ya Mnungu

¹ Naivo wandugu zangu, kwa mbazi za Mnungu, nawaungani kwa moyo wose, mkelave kwajili ya ndima ya Mnungu mnde nt'hambiko ina ugima kwakwe, ikukile naho ikumwelela, nuko kumvika Mnungu kwa kindedi. ² Mse kutimila zimbuli ze isi, mna, Mnungu adamanye uhituzi wa kundani mwe zifanyanyi zenyu, vileke mdahe kumanya yadya yakuungwa ni Mnungu naho ni kihi chedi naho kikumwelela naho kikint'hile. ³ Naho kwo uwedi nink'higwe ni Mnungu, nawasigiilani kila yumwenga, mse kukefanyanya nyuwe wenye kwa kukeduvya kujink'ha viya mkuungwa, vituhu vakwe muungise kuidaha

mioyo, viligane no mhuwi mwink'higwe ni Mnungu kwa kila yumwenga. ⁴ Kina vilungo vingi mwe mili yetu naho kila kimwenga kina ndima yakwe. ⁵ Iviyaiviya na suwe hata uneva kiwengi, suwe ni mwili umwenga kwa kulungana na Kilisito, naho kila yumwenga wetu ni kilungo cha miyawe. ⁶ Naivo kila yumwenga ana kipe kihengi kuligana no uwedi wa Mnungu uwo akink'hile. Elo kividamanyile iivo. Uneva ni ulotezi mnt'hu adamanye kuligana no mhuwi wakwe. ⁷ Mta kipe cho undima adamanye, ndima. Na uyo ana kipe cho kuhiniza ahinize, ⁸ mta kipe cho kuwasangalaza want'hu, awasangalaze. Mta kipe cho kuwapangila want'hu vint'hu viya ananavo atende ivo kwa ukise. Mta kipe cho ukimalizi akombeke kukimaila, mta kipe cha mbazi naye atende ivo kwa kinyemi. ⁹ Lukunde lusekunda lwa utondwe. Mwiihie uwihi, na mtozese uwedi. ¹⁰ Mkeunge kwa lukunde lwa kindugu, kila yumwenga amjink'he miyawe kwa kulagisa wogofi. ¹¹ Mdamanye ndima, msekunda wasokezi, damanyeni ndima ya Mnungu kwa moyo wose. ¹² Kukawiila kwenyu kuwatende mnde na kinyemi, finyilizeni mwa makunt'ho yenyu, mkamlombeza Mnungu haheina kuleka. ¹³ Waambizeni want'hu wa Mnungu heweina kint'hu naho wahokeleni want'hu wose. ¹⁴ Wavikileni wose wakuwatendelani yaihile, nagamba wavikileni msekuwaligita. ¹⁵ Indeni na kinyemi na wose wana kinyemi, ileni na wose wakuila. ¹⁶ Indeni na mwivano wedi, mse kukeduvya, ketendeni wadodo, mse kukefanyanya kunda wamanyi kujink'ha ivo

mwili.

¹⁷ Mse kulihiza uwihi kwa wihi, tozeseni yakuwelela want'hu. ¹⁸ Kwa sila yoyose ikaleni kwa utondowazi na want'hu wose. ¹⁹ Wambuya zangu msekuliha wiihi, ayo mlekeleni Mnungu, kwaviya viwandikwa mwa Mawandiko Yakukile kugamba, Zumbe agamba, “Nimiye ywo kulihiza, nenivuzile miye.” ²⁰ Vituhu vakwe Mawandiko Yakukile yagamba, “Uneva mnk'hondo ywako ana sala, mwink'he nk'hande naho ananda na nk'hilu, mwink'he mazi anywe, kwaviya kwa kutenda ivo noumtende ande na soni” ²¹ Usekuhumwa ni wiihi, mna uuhume wiihi kwa kudamanya ayedi.

13

Wategelezeni wakulu.

¹ Kila mnt'hu aungwa aweve wata udahi kwaviya udahi wose walawa kwa Mnungu, naho wata udahi waikwa ni Mnungu. ² Akuhiga udahi wa vilongozi ahiga sigilizi ya Mnungu, wakitenda ivo akegaila usengelo mwenye. ³ Kwaviya vilongozi hawakogohigwa ni want'hu wakudamanya ayedi, mna wogohigwa na want'hu wakudamanya yaihile. Togola waunga usekumwogoha wata udahi? Damanya ayedi nawo nawakutogole, ⁴ yehe ni mndima ywa Mnungu wakudamanya ndima kwaajili yenyu. Mna unadamanya yaihile, umwogohe kwaviya ikindedi ananawo udahi wo kusulumiza. Yehe ni mndima ywa Mnungu adaha kulagisa amaya yakwe kwa wose wakudamanya wiihi. ⁵ Kwaivo vaungwa kuweva wata udahi, naho hiyo kwajili

ya kogoha maya ya Mnungu du, mna kwaviya mmanya mwe mioyo yenyu kugamba ni chedi kudamanya.

⁶ Ivi nivo vikuleka nyuwe mwaliha kodi kwaviya awo wata udahi ni wandima wa Mnungu uneva wakadamanya ndima viya vikuungwa. ⁷ Kwaivo mwink'heni kila yumwenga viya awagilwe, akungwa kuliha kodi alihe kodi, akungwa kuliha ushulu alihe ushulu, naho wakogohwa wogoheni.

Kelagiseni lukunde

⁸ Msekunda na deni na mnt'hu yeyose, mna deni dya lukunde. Yeyose akumuunga nduguye adamanya vikuunga miko. ⁹ Zisigilizi izi zikugamba, “Use kutenda uhabwasi, usekukoma, usekubawa, use kumunk'wamunk'wa kwa vint'hu va watuhu” Yose aya hamwenga ne zint'huhu, zilunganywa mwo mwiko umwenga ukugamba, “Umuunge miyao enga viya ukukeunga we mwenye.” ¹⁰ Akumuunga miyawe hakudaha kumdamanyila vihile, elo, lukunde nulo lukukint'hiza umwiko.

¹¹ Damanyeni ayo mkamanya lupisi kinanalo, ni lupisi lwa kwinuka mwe zint'hongo, haluse uyokozi wetu wihagihi kujink'ha hadya kikakonga kuhuwila. ¹² Kilo ki hagihi na msi wi hagihi kubula, kileke kudamanya mbuli za lwiza, guheni vitowanilo va ung'azi. ¹³ Nekikale kwa kukedima enga ivo Mnungu akuunga want'hu wekale, naho hiyo kudya na kunywa naho hiyo uhank'hu na ukozi no usavu na uhabwasi, nk'humbizi na finju. ¹⁴ Zumbe ywetu Yesu Kilisito

atende valo dyenyu, naho msekudamanyila ndima kuutimila wavu wenyu wa kale no kwigusa kumunk'wamunk'wa kwakwe kwiihile.

14

Mse kusengelana nyuwe kwa nyuwe.

¹ Wahokeleni wasokezi mwo mhuwi haheina kuhigana nawo mwe viya wakufanyanya kugamba ni vedi. ² Mhuwi wa wamwenga wawalekela kudya kila kint'hu, mna mnt'hu

msokezi mwo mhuwi adya mboga za mani du.

³ Mnt'hu akudya vint'hu vovose ase kuwabela heweekudya, wakudya mboga za mani iizo du, nawo wasekuwasengela wadya wakudya kila kint'hu, kwaviya Mnungu kawazumila.

⁴ Weye niwe ani ukuwasengela wandima wa want'hu watuhu? Mkulu ywawe niye naafanyanye kugamba wakimala hegu wagwa, mna nawakimale kwaviya Zumbe adaha kuwatenda wakimale.

⁵ Want'hu watuhu waona kugamba mazuwa yamwenga yana uwedi utendese kujink'ha mazuwa matuhu, mna watuhu nawo wagamba mazuwa yose yaligana. Kila yumwenga ande na ukindedi mwe zifanyanyi zakwe.

⁶ Akufanyanyisa zuwa dimwenga, atende ivo kwajili ya Zumbe, wakudya kila kint'hu watende ivo kwa kumwogoha Zumbe, kwaviya enk'hiza nt'hogola kwa Mnungu kwajili ye nk'hande. Wose wakulemela kudya vint'hu vimwenga, watende ivo kwa kumwogoha Mnungu na kumtogola.

⁷ Kwaviya hahali mnt'hu akwikala kwaajili yakwe naho hahali mnt'hu akubanika kwaajili yakwe.

⁸ Uneva kikanda wagima, chanda wagima kwajili ya Zumbe, naho uneva kikabanika, chabanika kwaajili ya Zumbe. Uneva chekala hegu kubanika suwe ni want'hu wa Zumbe. ⁹ Kwaviya Kilisito kabanika niyo auyuka vileke ande Zumbe ywa wagima na wadya wabanike. ¹⁰ Haluse nii wamsengela nduguyo? Hegu weye nii wambela nduguyo? Kwaviya suwe chose nekikimale hameso ha Mnungu kikalahigwa. ¹¹ Kwaviya mawandiko ya Mnungu yagamba, “Zumbe kagamba, Saviya nili Mnungu we kindedi kila mnt'hu naafike madi na kila lulimi nolulonge kugamba ni miye Mnungu.”

¹² Naho elo kila yumwenga mwa suwe naalonge mwenye kwa Mnungu mwe zimbuli zakwe ziya adamanye.

Usekunda chotoko cho kugwa kwa mtuhu

¹³ Elo haluse kisekukesengela, vituhu vakwe, chaungwa kisekudamanya chochose cho kumtenda mnt'hu akobadike hegu agwe mwo wavu. ¹⁴ Mwo kulunganywa na Zumbe Yesu nanda ne kindedi kugamba hakikuli kint'hu chochose kili kisavu viligane na ivo kiumbigwe, mna mnt'hu anakifanyanya kint'hu kimwenga kunda kisavu kwakwe kint'hu icho chanda kisavu. ¹⁵ Uneva unamgela kinyulu nduguyo kwajili ya kiya ukudya kululeka lukunde. Kiya ukudya kisekunda chotoko cha kumwazaganya mnt'hu, uyo Kilisito abanike kwajili yakwe. ¹⁶ Msekuleka kiya mkukiona kunda kint'hu chedi kwenyu kigambigwe kiha. ¹⁷ Kwaviya useuta wa Mnungu hiyo kwa mbuli zo kudya

no kunywa, mna kwa kuzumilwa kunda ywedi hameso ha Mnungu na utondowazi na kinyemi, vikudamanywa ni Muye ywa Mnungu. ¹⁸ Akumdamanyila ndima Kilisito enga ivo, amwelela Mnungu na kuzumilwa ni want'hu watuhu. ¹⁹ Naivo kitozeleze vint'hu vose vikwigala utondowazi na viya vikuchambiza kugelana moyo. ²⁰ Msekuibalanga ndima ya Mnungu kwa ajili ya nk'hande. Ikindedi kila kint'hu ni chedi, mna viha kumtenda mnt'hu yeyose akobadike kwaajili ya nk'hande. ²¹ Ni vedi kuleka kudya nyama, kunywa divai hegu kudamanya kint'hu chochose kikumtenda nduguyo akobadike mwo wavu. ²² Mhuwi uwo mnanawo wiike mwa weye na Mnungu ywako. Kavikilwa mnt'hu heekuhiga udahi wakwe wo kumanya kusagula ayedi hegu yaihile umwo akalamula cho kudamanya. ²³ Mna mnt'hu mta kiyangayanga mwo moyo mwe icho akudya anadya asengelwa kwaviya ukudya kwakwe hakukulawa mwo mhuwi. Naho, chochose icho ukudamanya haeina mhuwi ni wavu.

15

Kiwelele watuhu, kise kudamanya mbuli zikuchelela suwe wenye

¹ Suwe kitogile mwo mhuwi chaungwa kiwambize wasokezi wo mhuwi, kise kudamanya mbuli zikuchelela uswe wenye du. ² Mna vituhu vakwe kila yumwenga amuunge miyawe kwa wedi na kumzenga mwo mhuwi. ³ Kwaviya Kilisito hakeungile mwenye, vituhu vakwe, enga viya iwandikwe “Kuhomola uko wakuhomole

weye, kunibwiila miye” ⁴ Mbuli zose ziwandikwa aho kale, zawandikagwa kihinizwe vileke kuli-gana na ugoja no kugeligwa moyo kikwink'hwa kulawa mwa Mawandiko Yakukile kipate kunda na kawiiilo. ⁵ Mnungu akuwenk'hani ugoja no kugeligwa moyo na awenk'heni muye umwenga mwa nyuwe mkamtimila Yesu Kilisito, ⁶ vileke nyuwe nyose kwa hamwenga mmwink'he ukulu Mnungu, uyo Ise dya Zumbe ywetu Yesu Kilisito kwa izwi dimwenga.

Mbuli Yedi kwa want'hu hi Wayahudi

⁷ Ivo kehokeleni kwa ukulu wa Mnungu, enga ivo Kilisito awazumileni nyuwe. ⁸ Naho nawagambilani, Kilisito awadamanyilaga ndima Wayahudi, kulagisa ukindedi wa Mnungu, vileke yadya Mnungu alagane na wakale wetu yakint'he, ⁹ no kuwatenda hata want'hu hi Wayahudi wamwink'he Mnungu ukulu kwe zimbazi zakwe, enga ivo Mawandiko yakugamba, “Naivo nohutogole mwa want'hu hi Wayahudi Nohukemele wila wa nt'hogola kwajili ye dizina dyako”

¹⁰ Naho Mawandiko yagamba, “Nyuwe want'hu hi Wayahudi, mnde na kinyemi hamwenga na want'hu wa Mnungu!”

¹¹ Akajika, “Wose hi Wayahudi mtogoleni Zumbe, mtogoleni yehe nyuwe want'hu wose!”

¹² Naho Isaya agamba, “Naalaile nk'holo ya Yese, naawalongoze want'hu hi Wayahudi,

uyo naande kawiiilo dyawe.”

¹³ Elo, Mnungu uyo chotoko che dikawiiilo awenk'heni kinyemi chose no utondowazi kwa kumhuwila yehe, vileke mkawiiile vitendese kwa ludole lwa Muye ywa Mnungu.

Kilekile Paulo akawandika heena kituletule

¹⁴ Wandugu zangu, miye mwenye nna ikindedi kugamba, nyuwe mmema uwedi no umanyi, naivo mwadaha kulangilizana wenye. ¹⁵ Mna mwe baluwa ino hilonga kwa keduvya vitendese kwa mbuli zimwenga za kuwakumbusani kwaviya mwo uwedi anink'hile Mnungu, ¹⁶ wo kunda mndima ywa Yesu Kilisito, nidamanye ndima kwa want'hu hi Wayahudi. Ni ndima yangu enga mlava nt'hambiko kubilikiza Mbuli Yedi ya Mnungu vileke want'hu hi Wayahudi wande malavo kwa Mnungu, naho wakukizwe ni Muye ywa Mnungu. ¹⁷ Ivo elo, kwa kulunganywa na Yesu Kilisito, nadaha kukeduvila indima yangu kwa Mnungu. ¹⁸ Nenikeduvye no kulonga mwa yadya du Kilisito atendile kwombokela miye, vileke want'hu hi Wayahudi wantimile Mnungu. Kayadamanya aya kwa ulosi na udamanyi, ¹⁹ kwa ludole lwa vilagiso na kweheela, na kwa ludole lwa Muye ywa Mnungu. Naivo mokugenda kulawa Yelusalemu kubula Ililikamu, Mbuli Yedi ya Kilisito hibilikiza kindedindedi. ²⁰ Mazuwa yose naungisa kubilikiza Mbuli Yedi, hohose hadya zina dya Kilisito hadinati kwiivika, nnase kuzenga mnanga mwe nk'hongelo ya mnt'hu mtuhu. ²¹ Enga ivo Mawandiko Yakukile yakulonga,

“Wadya wose hewegambilwe zimbuli zakwe nawaone,
na wadya wose hewe mwivile nawakombaganye.”

Makawiilo ya Paulo kutalamka Loma.

²² Na kwa ayo nehikindilwa nk'hanana nyingi nisekwiza kwenyu. ²³ Kwaviya haluse, hibinda indima yangu mwe ziisi izi naho kwaviya kwa miyaka mingi nehaungisa kwiza kuwaonani. ²⁴ Nakawiila kutenda ivo ivi haluse. Naungisa niwaoneni umwo haita Speini naho mnambize imiitile ya uko habinda ikinyemi changu cho kwikala hamwenga na nyuwe kwa lupisi. ²⁵ Ivi haluse nagenda kuwadamanyila ndima want'hu wa Mnungu kudya Yelusalemu. ²⁶ Kwaviya wahuwila wa Kilisito kudya Makedonia hamwenga na Akaya, kwa kuunga kwawe walamula kulava ugoli wawe kuwambiza wakiwa mwa want'hu wa Mnungu uko Yelusalemu. ²⁷ Ulamuzi uwo wawe wenye, mna mwe kindedi ni kugamba ndima yo kuwambiza enga viya Wayahudi watendile ndala mwo uvikilwa wawe we kimuye hamwenga na want'hu hii Wayahudi, awo hii Wayahudi nao waungwa wawambize Wayahudi mwe vint'hu wakuviunga. ²⁸ Aho heza kubinda indima iyo no kuwenk'ha in'chango iyo ichangigwe kwajili yawe, neniwatalamkileni handa mwo utafi wo kuita Speini. ²⁹ Umwo heza kubinda himanya neniwegaile wingi wo uvikilwa wa Kilisito. ³⁰ Elo wandugu zangu namiungani kwa Zumbe ywetu Yesu Kilisito, na lukunde ludya kikwink'hwa ni Muye ywa Mnungu, mnigwe mgongo mwo

kunivikila kwa Mnungu. ³¹ Lombezeni kugamba nilawe njela kwa awo want'hu hewe mhuwile Mnungu umwo mwe Yuda naho kugamba indima yangu uko Yelusalemu ihokelwe ni want'hu wa Mnungu. ³² Naivo nenize kwenyu kwa moyo wa kinyemi, naho uneva Mnungu anaunga nenize no kwikala kwa kinyemi hamwenga na nyuwe. ³³ Mnungu, eli chotoko cho utondowazi ande na nyuwe nyose. Taile.

16

Ndamsa zamnt'hu yumweyumwe

¹ Namwink'hiza kwenyu lumbu dyetu Foibe, yehe ni mindima mwe difyo dya wahuwila wa Kilisito uko Kenk'helea. ² Mhokeleni kwa zina dya Zumbe, enga viya wakutenda want'hu wa Mnungu, naho mwambizeni mwe yadya yose akuunga kulawa kwenyu, kwaviya yehe ni mbuya ywedi ywa want'hu wengi, naho na miye mwenye.

³ Nawalamsa Pilisika na Akula, wandima weyangu mwe ndima ya Yesu Kilisito. ⁴ Hawauone ugima wawe kunda kint'hu, kwajili yangu, nawatogola, naho hiyo miye du mna ni hamwenga na want'hu wamhuwile Kilisito kulawa si nt'huhu. ⁵ Naho nilamsileni want'hu wamhuwile Kilisito wakudugana kwe nyumba yawe.

Nilamsileni mbuyangu humuungisa, Epaineto, uyo ywa nk'hongo mwo mkoa wa Asia kumhuwila Kilisito. ⁶ Nilamsileni Maliamu, yehe adanyisaga ndima kwajili yenyu. ⁷ Iviya iviya nilamsileni

Andoloniko na Yunia, Wayahudi weyangu chavugailagwa hamwenga kwe divugailo, Wamanyika vedi mwa wegala ulosi, naho wanda wahuwila wa Kilisito umwo miye nandile nikei kunda mhuwila ywa Kilisito.

⁸ Nilamsileni mbuyangu Ampiliato humuungisa mwo kulungana na Zumbe. ⁹ Naho nilamsileni Alubano mndima miyetu mwe ndima ya Kilisito, hamwenga na mbuyangu Sitaku. ¹⁰ Nilamsileni Apele, uyo azumilwe mwa Kilisito, nilamsileni nyumba yose ya Alistobulo. ¹¹ Naho nilamsileni Helodiana ndugu yangu na wose walunganywe mwa Zumbe we mp'huga ya Nakisa.

¹² Nilamsileni Tulufeni na Tulifosa wakudamanya ndima ya Zumbe na mbuyangu Pelisi, uyo amdamanyile Zumbe ndima nyingi vitendese. ¹³ Nilamsileni Lufu, asagulwe mwe ndima ya Zumbe, hamwenga na nine, uyo eli mnala kwa miye name. ¹⁴ Nilamsileni Asunkilito na Filegoni na Helime na Patolobaso na Helimasi na wahuwila wose wa Kilisito na wandugu wose we hamwenga na woho. ¹⁵ Nilamsileni Filologo na Yulia na Nelea na lumbudye na Olipa na want'hu wa Mnungu we hamwenga naye.

¹⁶ Lamsaneni kwa kilagiso cha lukunde. Mafyo ya wahuwila wa Kilisito yawalamsani.

Paulo akomeleza kusigiila

¹⁷ Nawasigiilani wandugu zangu, muwakaulise wakubalanga umwenga wenyu no kuusa mhuwi wa want'hu no kuyahiga mahinizo yadya mhinizwe. Mkenege na want'hu awo.

18 Kwaviya wose awo wakutenda mbuli izo, hawakumdamanyila ndima Zumbe ywetu Kilisito, mna wazungula ludyo lwawe, weza na milosi yawe ina mwiile, na simulizi za kuhembeleza, no kuwazaganya want'hu wata mioyo yedi. 19 Want'hu wose wamwivani ivo mwili waivi, naivo nyuwe mnda chotoko che kinyemi changu, namiungisani mnde wabala mwo uwedi, na wahezi mwo wiihi. 20 Naivo Mnungu, ichotoko cho utondowazi wetu naasunguze kumkoma Mwavu na kumtenda hi kint'hu kwenyu.

Uwedi wa Zumbe ywetu Yesu Kilisito unde na nyuwe.

21 Mndima miyangu, Timoseo hamwenga na Lukia na Yasoni na Sosipateli na Wayahudi weyangu, awo wose wawalamsani.

22 Miye Telitio niwandike ibaluwa nawalamsani kwa zina dya Zumbe.

23 Mkaya ywangu Gayo, hamwenga na want'hu wamhuwile Kilisito wakudugana kwake awalamsani, Elasito mwiika kindolo cho mzi uno, hamwenga na Kwalito ndugu yetu, wose wawalamsani.

24 Uwedi wa Zumbe ywetu Yesu Kilisito unde na nyuwe. Taile,

Nt'hogola kwa Mnungu

25 Haluse elo, Mnungu atogolwe Yehe akudaha kuwatendani ntoge mwo mhuwi wenyu, kwa Mbuli Yedi ya Kilisito Yesu idya niwabilikizeni, ne kinyele kiya kigubulwe kiya cha ulu na ulu chakefisile. 26 Mna haluse kindedi kia kigubulwa kwombokela mbuli ziwandikwe ni

waolotezi na kwa miko ya Mnungu ywa ulo na ulo itendigwa kumanyika kwa want'hu wose, vileke wose wahuwile no kutimila. ²⁷ Atogolwe Mnungu uyo ekedu mta mizungu heenanayo mnt'hu mtuhu, ukulu wa ulo na ulo unde wakwe Yesu Kilisito! Taile.

Ndagano mp'ya kwa wantu wose
The New Testament in the Nguu language of Tanzania
copyright © 2014 The Word for the World and Pioneer Bible Translators

Language: Nguu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Word For The World

Zigua & The New Testament in Nguu

This translation, published by The Word for the World Bible Translators and Pioneer Bible Translators, was published in 2014.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact The Word for the World Bible Translators at www.twftw.org.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-02-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

6307d7de-b501-5b20-8c25-739674dbccac